

VELKOMMEN til Webinar

SLEKT OG DATA

Slektsformidling på moderne plattformer

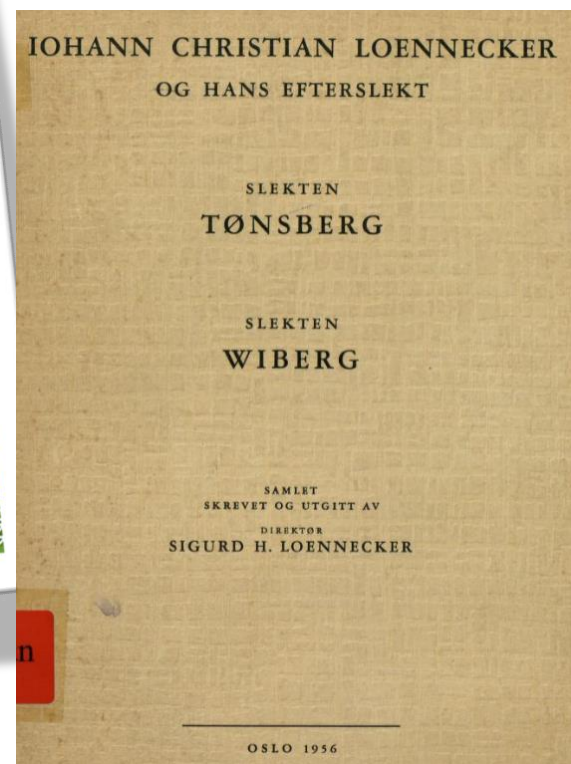
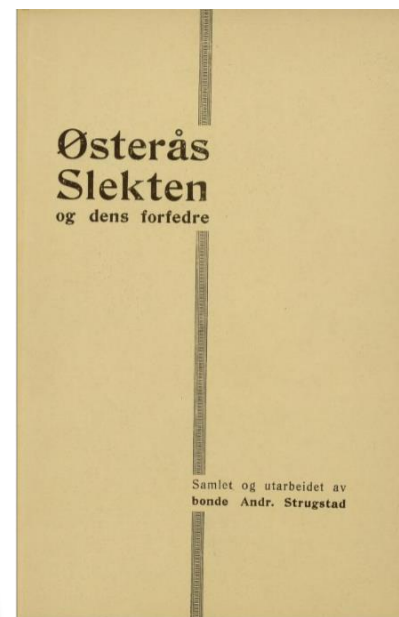
Utvikling av slektsbøker med lyd, bilde og video ved hjelp av digitale verktøy.

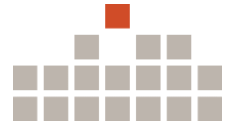
SLEKT OG DATA

Hans-Olav Oldrup Johnsen, leder Slekt og Data Telemark

Tradisjonelle slektsbøker

Hva kjennetegner slektsbøker?

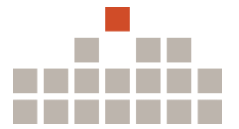

- **Mye tekst!** Slektsbøker har sentralt vært svært ordrike og store, mengdetekst kan være utfordrende å presentere på digital plattform.
- **Fokus på familie og gård:** Slektsbøker sentrerer rundt biografier og historier av enkeltpersoner, familier, eller slekter. De utforsker familiens opprinnelse, viktige hendelser, og slektskapsforhold mellom medlemmene.
- **Dokumentasjon og referanser:** Disse bøkene er ofte rikt dokumentert med referanser til primær- og sekundærkilder som kirkebøker, folketellinger, testamenter, og andre offentlige og private arkiver. Dokumentasjonens nøyaktighet er sentral, da den underbygger slektskap og historiske fakta.
- **Bilder:** Nyere slektsbøker har tillat utstrakt bruk av fotografier, illustrasjoner og kart. Ny produksjonsmetode har gjort det mulig med farger.
- **Strukturer:** Slektsbøkerforfatterens intensjoner om struktur når ikke bestandig frem til leseren. Slektsbøker har mange navn, steder og krysshenvisninger som kan være komplisert å finne frem til. Noen inkluderer slektstrær som visuelle hjelpemidler. Strukturen er oftest lineær.
- **Sjangerblanding:** Ofte gir slektsbøker innsikt i de historiske, sosiale, og økonomiske forholdene som påvirket familiens liv. Dette kan inkludere alt fra migrasjonsmønstre, sosiale klasser, til yrker og utdanning. Den inneholder personlige historier eller anekdoter som gir liv til de tørre faktaene. Disse kan omfatte familietradisjoner, betydningsfulle prestasjoner, eller særegne livshendelser. Slektsbøker har også grunnleggende genealogiske data som fødsels-, ekteskaps-, og dødsdatoer er vanligvis inkludert. Disse er ofte supplert med ytterligere personlig informasjon som yrke, bosted, og religiøs tilhørighet.

Kan dette gjøres elektronisk?

Hva webinarret *ikke* skal handle om – eller veldig lite om.

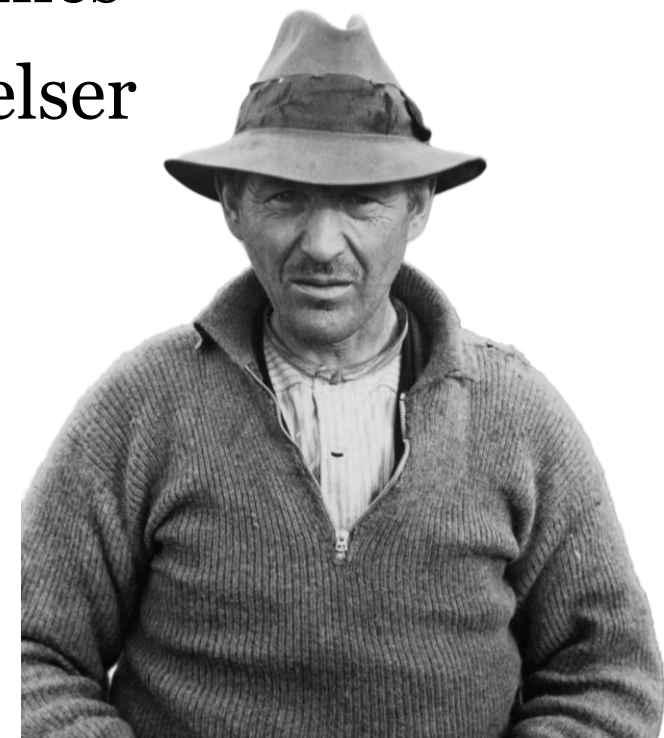
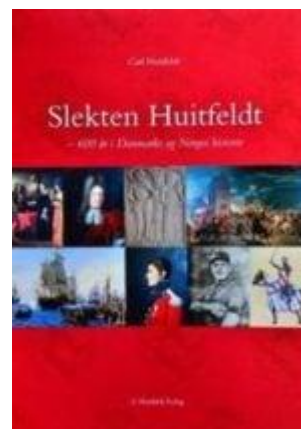
- Publisering av Gedcom-filer
- Slektsprogrammer i seg selv
- Foto- og dokumentdesignprogrammer
- Tekniske «greier»

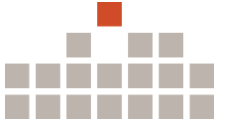

Publiseringskanaler for slektsbøker frem til nå

- Trykte bøker, naturlig vis....
- Trykte småhefter, deler av familiehistorien fremstilles
- Artikler i slektsmagasiner og lokalhistoriske utgivelser
- Selvproduserte kopier/bøker
- Profesjonelle bøker

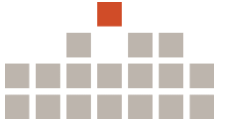

Publisering av GEDCOM

- Geneanet, <https://no.geneanet.org/>
- FamilyWebHost, <https://www.familywebhost.com/>
- <https://www.clanview.com/free/>
- FamilySearch, <https://www.familysearch.org/no/>
- Ancestry, <https://www.ancestry.com/>
- <https://tngsitebuilding.com/>

Internettpublisering
betyr ikke
nødvendigvis at «alle»
skal få tilgang!

Åpen versus lukket publisering

Åpen Publisering (Open Access)

- **Tilgjengelighet:** Verk publisert gjennom åpen publisering er tilgjengelige gratis for alle som ønsker å lese dem. Det er ingen betalingsmur eller abonnementskrav som hindrer tilgang.
- **Finansiering:** Forfatterne eller forening betaler ofte et publiseringsgebyr for å dekke kostnadene ved publisering. Dette kalles også "article processing charge" (APC). Sponsorer (reklame) er mulig.
- **Rettingheter:** I mange tilfeller tillater åpen publisering bredere bruk av materialet gjennom lisenser som Creative Commons, som kan tillate andre å bruke, dele og til og med bygge videre på verket så lenge originalforfatteren er korrekt sitert og bruken er ikke-kommersiell.

Lukket Publisering (Closed Access)

- **Tilgjengelighet:** Verk publisert gjennom lukket publisering er ofte bare tilgjengelige for lesere som betaler for tilgang, enten gjennom personlige abonnemeter eller f.eks foreninger, eller passord.
- **Finansiering:** Publiseringskostnadene dekkes ofte av abonnementsinntekter fra individuelle eller institusjonelle brukere. Forfatterne betaler vanligvis ikke et publiseringsgebyr.
- **Rettingheter:** Retten til å distribuere og bruke verkene er ofte strengt kontrollert av utgiveren. Lesere og forskere kan være begrenset i hvordan de kan dele og bruke innholdet.

Refleksjon rundt elektronisk publisering, åpen/lukket

- **Mottakerbevisthet:** Hvem skriver du slekthistorien for? Deg selv, den nærmeste familie, storfamlien, alle i slekta – eller «hele verden»?
- **Sjanger:** Skriver du en dokumentarisk og faktabasert fremstilling, halvdokumentarisk eller personlig stil som kan grense til skjønnlitterær stil. Alt er tillatt, men vær bevist på din sjanger. Ved åpen publisering må en passe på å ha belegg, kilder og referanser.
- **Rettigheter:** Har du kilde til alle bilder og illustrasjoner? Kan de publiseres åpent eller lukket? Blir personvern tilstrekkelig ivaretatt? Bilde av ditt barnebarn i badekaret er kanskje koselig for deg – men synes vedkommende (om 10 år) det er like morsomt?
- **Din egen kompetanse:** Det skal være moro å lage slektsbok, vær bevist ditt eget kompetansenivå og vær realistisk i ambisjonene!
- **Ikke tenk BOK.** Med elektronisk publisering må begrepet BOK tones ned, du skal formidle – i en eller annen form.

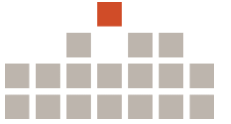

Viktig ved elektronisk slektsbok

- **Publiseringskanal:** Det mest naturlig er internett som kanal (åpen/lukket), men publisering via fysiske medier eller nedlastning er også mulig.
- **Elektronisk plattform:** Hvilke verktøy bruker du til å lage elektronisk slektsbok? Forfatterverktøy og publiseringsverktøy er to forskjellige ting.
- **Varighet/oppdatering:** Er slektsboken «hugget i stein», tidsbegrenset eller skal den ha løpende oppdatering? Mulighet for oppdatering er en av de store fordelene med elektronisk publisering!

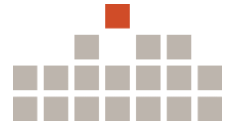
Kostnader

- **Utvikling:** En må regne med kostnader til programplattform.
- **Lagring:** Det kan fort bli kostnader knyttet til lagring av slektsbøker
- **Vedlikehold:** En må påregne seg kostnader til vedlikehold av sin slektsbok.
- **Design:** Mulig å kjøpe profesjonell design og layouthjelp.
- **Inntekter:** Donasjoner, abonnement, pay-per-view etc.

ChatGPT og Image Generator

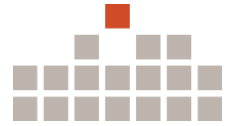
Fordeler med elektronisk publisering

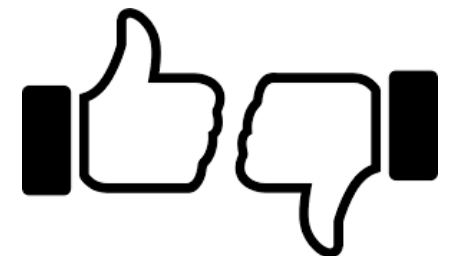
- **Nytt publikum:** Du kan nå ut til helt nytt publikum; ungdom, utenlandske slektninger og de du ikke viste om. Husk søkemotoroptimalisering (SEO).
- **Reduserte kostnader:** I mange tilfeller er det rimeligere å publisere digitalt enn analogt.
- **Multimodale uttrykk:** En digital slektsbok kan inneholde så mye mer enn tekst og bilder. Modalitet, eller hypermodalitet, er den største fordelen med digital slektsbok. Lyd, animasjon, video, musikk og hyperlenker kan lett integreres med slektmaterialet.
- **Nytt digitalt uttrykk:** Du skriver på en annen måte, du kan få innspill og korreksjoner fra mange, deling på sosiale medier etc.
- **Flere kan bidra:** Ungdom kan bidra med lyd, tale, video etc.

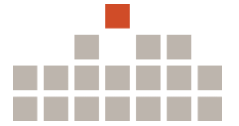
Ulemper med elektronisk publisering

- **Stort publikum:** På godt og vondt kan hele verden være ditt publikum, du når ut til mange – men mange kan også kritisere eller være uenig din fremstilling.
- **Uklare kostnader:** Kostnader til utvikling er en ting, det må regnes med vedlikehold og utviklingskostnader.
- **Teknisk krevende:** Ja, du må ha noe teknisk innsikt, eller være villig til å lære det.
- **Alle eggene i en kurv:** Du legger ned stort arbeide med elektronisk publisering, utelukker du papirbøker og andre former?
- **Sikkerhet:** Alle tjenester på nett kan forsvinne eller bli skadet (noen kan gå inn på din side og endre teksten). Hva skjer om publiseringskanalen går konkurs?
- **Tyveri:** Ja, innholdet kan stjeles, videreformidles eller misbrukes.

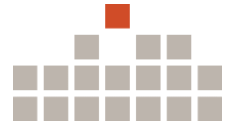
Former for elektronisk publisering

- **Elektronisk PDF**
- **Blogg**
- **Hjemmesider, HTML**
- **Online presentasjon (Google Presenter, Canva, Prezi etc)**
- **Publisering på sosiale medier**
- **Fullverdige, dedikerte presentasjon med multimedia**
- **KI-skapte sider**

Sentrale verktøy i multimedieproduksjon

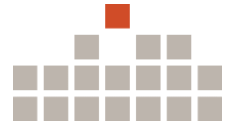

- **Tekstbehandling:** «Alt», men nye verktøy som Word har gode språkfordeler
- **Lydredigering:** Audacity, Ocenaudio, Reaper, Logic Pro, Goldwave
- **Videoredigering:** Adobe Premiere Elements, Final Cut, Clipchamp, Wondershare, iMovie, Adobe Premiere Rush, Camtasia, Veed.io, Pinnacle studio
- **Bilderedigering:** Adobe Photoshop Elements, PhotoPad, Paintshop Pro, Pixlr.vom
- **Filekonverter:** Freemake, OnlineVideoConverter, FreeConvert, Apowersoft

Elektronisk PDF

- **FlippingBook**
- **Issuu**
- **Fliphtml5.com**
- **Heyzine**

Blogg, hva er det?

En blogg er en type nettsted eller del av et nettsted der innholdet presenteres i en løpende, kronologisk rekkefølge. Blogginlegg skrives oftest av enkeltpersoner og reflekterer vanligvis bloggerens personlige synspunkter og interesser.

Bloggvert avgjør ofte hvor seriøs bloggen blir oppfattet, «rosablogg» versus forskningblogger

Blogg

Fordeler med blogg:

- Plattformen er godt etablert med seriøse verter, mange gratis maler er tilgjengelige.
- Det finnes mange veiledninger på nettet som hjelper deg med å lage og tilpasse nettstedet ditt.
- De fleste nettsteder kan være offentlige eller private, du bestemmer hvem som skal lese
- Å endre layouten er vanligvis så enkelt som å endre et tema.
- Det er raskt og enkelt å rette feil og oppdatere sidene.
- Bruk etiketter, kategorier og tagger for å gjøre bloggen enkel å navigere og søke i, blir også oppfattet av søkemotorer.
- Opprett forbindelser tilbake til nettsider eller sider du refererer til ved å legge til en lenke.
- Legg til lenker tilbake til alle bilder du bruker på nettet (sjekk alltid opphavsretten først – er du i tvil, la det være).
- Bygg interesse og engasjer publikum mens du skriver, la brukeren kommentere
- En offentlig blogg kan tillate andre forskere av samme familiegrein å finne deg og ta kontakt.
- Inkluder et kontaktskjema for meldinger, slik at e-postadressen din ikke trenger å være offentlig.

Blogg

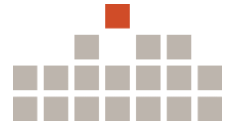

Ulemper med blogg:

- De fleste bloggplattformer viser innlegg fra det nyeste til det eldste. Det betyr at ditt første innlegg blir sist på listen.
- Bilder kan lastes ned fra bloggen din, så du kan vurdere å vannmerke dem med programvare som Canva, BeFunky, Fotor eller Photoshop.
- Gratisplaner inkluderer ikke et tilpasset domene og kan begrense lagring og nettstedets størrelse. Den eneste måten å lese historien på er på en datamaskin, nettbrett eller smartenhet – tenk på dette som å fortelle en historie i stedet for å skrive en bok.
- Derfor bør du vurdere å ha kortere kapitler, slik at det er lett å lese på ulike enheter.
- Kan være skjemmende reklame
- **Hvem eier materialet du legger ut? Du eller host?**
- **Er det en trygg og seriøs bloggvert du har?**

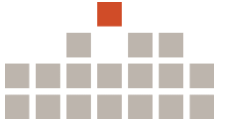
Blogg

Noen av de mest kjente bloggghostene:

- www.blogger.com
- www.wordpress.com
- www.wix.com

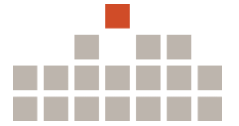
Blogg, noen eksempler

Noen gode blogger

- <https://genealogicalresearchnorway.blog/about-2/> Norsk slektsforsker, men på engelsk. Wordpress blogg
- <https://arkeologi.blogspot.com/> Utmerket blogg om arkeologi, Blogspott
- <https://www.emmajolly.co.uk/blog/category/family-history/> Emma Jolly, profesjonell slektsforsker. Beachshore plattform
- <https://treemily.com/blog/best-genealogy-blogs/> samleside for gode blogger
- <http://leif-betatest.blogspot.com/> tiden har kanskje gått forbi denne?
- <http://tidogrom.blogspot.com/> landstyremedlem i S&D
- <https://www.lailanc.no/> Laila Normann Christiansen, Wordpress

Din egen hjemmeside

Hjemmesider

- Det er enkelt å lage en hjemmeside i dag, men bruk en kjent plattform og godt program.
- Eksempel på gode plattformer:
 - One.com
 - Webhuset.no
 - Wix
 - Web.com
 - Google site

Takk for meg!

leder@te.slektogdata.no

hans.o.johnsen@gmail.com

